

ÉBREDÉS

Irta Ijjas Antal

1.

... Széchenyi előtt, amikor késő férfi- sőt öregkoráig nem egyszer eszébe jutott ez a nap: legelőször a téli alkonyat egének gyöngyházfényű világitása rémlett föl mindig. Aznap délelőtt alig esett valami hó, most délutánra pedig egészen elállt s odakünn mégis, akár az igazi, nagy havazások után, olyan fehér, puha és álmos volt a bécsi utca; a Lichnowsky-ház kisebb lányainak szokott szerdai fogadóóráiban ritkán volt ily szokatlanul világos. Azóta, hogy volt gyerek-fogadósobájuk már kicsi lett nekik, ezt kapták meg, az elsőemeleti sárga teaszalónt, s a függőleges csikozású fehér- és aransávós selyemtapéták, meg az apróvirágú halványsárga szövetekkel húzott bútorok közé tompakéken és sötétsárgán, de mégis egész nappalian világitott be a havas novemberi késődélután.

Tulajdonképpen nem is akart feljönni ma, hiszen náluk volt majdnem mindennap, egyre közelebb ahhoz a kábitó pillanathoz és állapothoz, hogy hivatalosan is a völegénye legyen Lichnowskyék nevelt lányának, O'Meade Selinának, — szóval tulajdonképpen nem is akart fölmenni éppen ma, amikor ügyis falkányi udvarló jön a másik két lányhoz és úgysem tudna egyedül lenni Selinával, csak néhány percre, ami mostmár mind a kettőjüknek oly kinzóan és édesen kevés! De azután mégis elment, s hozzá majdnem oly illetlenül korán, hogy alig voltak még néhányan. Csak a három lány — a puhatermetű, kicsiny, sötétszemű, sötét-szőkehajú kis Julianka, a huszadik évére már egészen asszonyosan érett Sophie, meg maga éppen Selina — s még két látogató. A kongresszusra érkezettek közül egy fiatal, lenfehéren szőkehajú weszfáliai diplomata meg itteni bécsi barátja, aki hozta, a Harrach-Brandis fiú, — a fiatal tűzértiszt neve alpesi és olasz zengzetű volt, ő maga pedig olyan, mint valami szélesvállú, sárga és érdekesarcú óriás mongol. Selinát egy pillanat alatt átengedték Széchenyinek. A lány rámosolygott, Széchenyi vissza rá, s véletlenül úgy ültek, hogy a tükörből sajátmagára láthatott; a legutolsó hetek alatt élesen, lesoványodva az emésztő belső tűztől, megvékonyult arcával félig újra fiú volt, félig már fiatal férfi, egészenen pedig zöld és arany egyenruhás ifjú vad kűndér.

Egyszer még az elmúlt télen, az 1813-as francia hadjárat alatt, egy champagnei szélmalomban aludt, csikorgó, süvöltöző, himbálózó éjszakában és Selináról álmódott, — úgy látta, mint ahogyan ott hagyta Bécsben, mint növésben lévő, túlvékony és túlhosszú sápadt gyermekleánykát. Ő maga szikár, majdnem kicsiny termetével, már akkor is alacsonyabb, mint a váratlanul megnyult Selina, és akkor álmában is, kisebbnek látta magát a. ez még Bécsbe való visszatérése után is kezdetben zavarttá tette

Selina felé. Hozzá a lány azóta mégjobban megnőtt s határozottan magasabb volt nála, aki ismert arcán minden apróbb halványvörös gyermekkori szeplőfoltot, s akkor egyszerre csak ott áll előtte Selina az ismert kislány és ismeretlen ifjú hölgy családka kettősségében; sötétvörös ir haja alig valamivel világosabb, mint a nénjéé, s arca is szinte teljesen Carolináé, noha fehérebb, gyermekibb, de mégis már egészen egy ifjú nőé: az évek neu érték be azzal, hogy kinyitották szépsége teljét, túlbontakoztatva minden vakmerő várakozásán s úgy áradt körülötte a szerelem, mint egy csak bontakozó orgonabokor zsenge, vizes-zöld virágfürtjei körül a kristály és érdes hajnali levegőnek, a villó harmatnak és a korai nap még hűvös tűzfényének illata.

Mindenki egymásnak szánta őket, a család, a társaság, mindkettőjük gyermekkoriának halvány, érzélgős szerelme, meg az is, hogy Selina nővérét, a néhány évvel idősebb Carolinát Széchenyi bátyja, Pál vette feleségül. A két Meade-lányt nemcsak árván hagyták Irországból odaszakadt szüleik, de szegények is voltak, mint a templom egere, viszont sokkal szebbek, mint a Lichnowsky-lányok, de azért Lichnowskyék mégsem írgyelték tőlük a dúsgazdag házasságot, a két Széchenyi-fiút negyven-negyvenezer holdjukkal, — ők maguk nem magyarokat szántak leányaiknak, semmiesetre sem magyarokat, Bécsnek mégiscsak harmadrangú arisztokratáit, akármilyen gazdagok is. Az öreg Lichnowsky, kopár arcú, nagyorrú hivatalnok-herceg, nem tudta túltenni magát azon, hogy az udvar legbelsőbb köre, amihez magát alapítanul számította, gyanakodva, bizalmatlanul nézte a magyarokat. Így hát a Széchenyi-liúkat szívesebben látták a két fogadott lány udvarlóiul.

A fiatal Széchenyi felé éppen azért, mert annyi zavaros ügye volt, amióta megjött a Prágától Párisig tartó nagy hadmenetből, mostanában éppen sajnálkozó és megbocsájtó volt a hangulat, amihez maga is igyekezett alkalmazkodni. Egész lényében volt valami lengő és elröppenő, akár a szélfújta láng, — s a lánynak különösen ez tetszett a nála alacsonyabb, sovány, fekete fiúban. Sötét, máskor majdnem feketebarna arca, amelynek horvátosan zöld árnyalata egészen az anyjéé volt, most sápadtnak tetszett, betegesen, vagy inkább felnöttesen sárgának, ami rosszul illett a fiatal vonásokhoz s még jobban kiemelte az egészen koromszínű szemek vadnak ható feketeségét. Ő maga is úgy érezte, hogy ma más, megviseltebb a külseje, s újból egy pillantást vetett a tükörbe, de most nem látott benne mást, mint egyenruhájának aranyesillámait.

— Ma kissé... — kezdte Seline; azt akarta mondani, hogy sápadtabb ma, de a fiú ajkához emelte ujját.

— Te, okvetlenül beszélnem kell veled.

Azt, hogy mindennap vannak egyedül, ha csak néhány pillanatra is, úgy megszokták az elmúlt hetek alatt, mint valami jól-

eső mérgezést. Most még egészen könnyen megszökhettek pár percre, ha nem is észrevétlenül, de egész természetesen, hiszen végre is lehetett valami megnézni valójuk akármelyik szomszéd szobában.

— Főnt! Jó lesz? — kérdezte Selina, mikor már künn voltak a folyosón.

— Jó!

Főlszaladtak a folyosó végén nyíló szőnyeg nélküli körlepcsőn, parkettkockái fénytelenek voltak, beeresztetlenek, éppen hogy tisztára súrolták; itt csak a háziak jártak föl, így hát takarékoskodhattak, nem kellett semmit sem „mutatni“ a vendégek kedvéért. Selina sietett elől, utána Széchenyi vitte szive dobogását. Főlértek a gyerekemelet folyosójára, s ott a harmadik ajtó nyílt a régi gyerekfogadósobába. Félreeső, kicsiny, poros szalón, oly régen takarítva, hogy az alacsonyan függő gyertyacsillár veleneci üvegkristályai sötétek a rájuk rakodott portól, egészen szürkék, mint a füsttőpáz s a kék holland majolikából rakott cserép-kályha is teljességgel fűtetlen nemcsak ezen a télen, de évek óta egyáltalában. De azért mégsem volt hideg, sőt majdnemhogy langyos a levegő, Isten tudja, talán még a nyárról, hogy gondatlanságból nem volt behajtva az egyik ablak fatáblája és ennek a saroknak foszladozó bútorait, meg az idezárt levegőkockát hónapokon át korareggeltől koradélutánig égette és fűtötte a nap. Vastag porszaga oly kísértő, hogy Selinának az volt az első gondolata: odakínálja ajkát a fiúnak, de ez akkora nagy és esúnya illetlenség lett volna, hogy inkább letett róla. Azonkívül csak percek voltak.

— Te, Selina! Mostmár meg kell mondanom neked valamit...

A lány abban a pillanatban nyugodt lett, — hányatott életében később úgy emlékezett vissza erre, mint életének legnyugodtabb pillanatára.

Még el is nevette magát.

— Úgy-e meg akarod kérni a... — és odanyujtotta a fiúnak mind a két forró kezét, ezeket a roppant formás, de cseppet sem kicsiny kezeket, azokkal az erős ujjvégződésekkal, szinte egy ifjú férfi szép, kemény kezeit a karesú lányesuklókon. S hogy a fiú egy szót sem tudott szólni, maga sutlógta neki gyorsan, szinte hadarva:

— Mondták már, hallottam egyszer beszélni a bácsit meg a tantit, (ezek Lichnowskyék voltak), hogy most már meg kell kérned engem és hozzád adnak, pedig még mindenkinek haragudnia kellene rád Carolita miatt... hogy annak is udvaroltál, de... már én is megbocsájtottam neked miatta... — és hozzátette még főtől talpig mosolyban és édességben tündökölvé — ... és ... rád emiatt sem tudtam haragudni sohasem, kérlek, drágám, rád emiatt sem, nem, sohasem, édes!

Hajának bodorított fürtjei úgy övezték arcát, akár apró, sötétvörös szőlőszemek, és ez is azok köze az emekek köze tartozott, amelyek belemetszettek magukat Szoczenyide. Erre a nenany percre visszagondolva mindig újra érezte a szedüest és az orvenyt, amely elsodorta eddig az örült vallomásig onmagaróit: fölkenett tarna a szerelett leny elött onmagat, teljes meleyeig, megmutatni nu az, ami eppen lenyének legutkosabb zugoryain át aradt eddig, el kenett mondana, hogy meitto legyen hozzá, ehhez a nagyszemű, hosapadt es haivanyvorös viragnoz, el kenett da-dogma vanomását, hogy a szerelem milyen mas volt neki előbb, az aradi racnegyednek az ottani katonavaros szelere szorult utcaiban, amikor ott szolgált, s hogyan ömölt tovább a piszkos varazs... itnon a Grabenen s tavaly nyártól Prágában — „... tudod akkor sohasem gondoltam rád...” — egészen Parisig. De Párisig már nem ért el a beszámolója, mert a lány kiszabadította ujjait az övéi közül, s amikor utána kapott, az irtozatnak valami jeges felelmevel tasztotta őt mindkét tenyerevel mellen, s mire mondani tudott volna valamit, már nem volt ott. Ekkor rájött, hogy valami olyat csinált, amit a lány nem érthetett meg, elkezdett derengeni benne a sejtelen, hogy mások sem fogják megérteni, és addig üdögélt ott egyedül, míg körülötte egyszerre már csak a honand cserepkálya látszott valóságosnak.

Amikor lement, az első pillanatban nem tapasztalt semmi különösét; mindössze Selina nem volt ott, de különben már sokan érkeztek, égtek a csillárok és vidámság volt a puha gyertyafényben. Megpróbált beszélgetni. Azok közé állt, akik Sophiet vettek körül a cserepkálya cifra cserepei mellett, de Sophiet egyszerre csak elhívtak és nemsokára visszajött és őt hívta félre:

— Te Stefferl, Mama azt üzeni, hogy mégis legjobb lenne, ha most elmennél!

Ekkor elment, vonakodva, mégis feltűnés nélkül, csak az ezüstszeke westfáliai nézett utána közömbösen, meg a Harrach-Brandis fiún látszott, hogy vastag ágyúgolyó-koponyájában fészket vert valami gyanú — és hosszú, eber zavaros éjszakája volt, hajnalig hallgatta, hogy a közeli Paulanerkirche tornyának óráütései minden negyedórában hogyan kelnek át szobájáig a házak ormain át. Dél volt, amikor fölébredt, vagyishogy inkább fölkelte a bátyja, Pál. Először voltak együtt négy szemközt azóta, hogy Pál halálosan meggyűlölte Carolina miatt. Most hideg volt, szigorú és parancsoló:

— Te! Micsoda aljasságokat beszéltél te össze-vissza tegnap Selinának? — Álomtól ziláltan bámult bátyja arcába. Az nem is várt választ: — Lichnowskyné már kérte is Mamit és elmon-

dott neki mindent, Mami kétségbe van esve és nem akar látni mostmár nem tudom meddig... — Fömlált és már mentében szölt vissza: — En mindenesetre... kötelességemnek éreztem az ő mentesítésére Apánknak szölni! — Már nem is volt ott, de Mami ezüstszürke fekete hajával s azzal a szép, sohasem öregedő areal, megintcsak szorongatóan lebegett a szoba levegőjében, mint annyiszor, de a nagyobb baj, hogy újra meg újra fölbukkant mellette az öreg Széchenyi Ferenc nyomasztó fönsége. S így tell el egy zavaros nap, s akkor újból Pál mondta meg neki, hogy apja délutánra hívja.

Amíg le nem kellett mennie hozzá, a ház herrengassoi oldalának első emeletére, ott lödörgött a maga szobáiban és mardosó bizonytalansággal bámult az utca tulsó oldalára. Keskeny, sötét meliékutca volt ez, ahova a Széchenyi-palota hátulja nézett, szemközt valami feketére szürkült polgári bérház, ami most úgy hatott rá, mintha először látná. Iszonyúan idegen érzés volt ez az egész idáig, tetőtől talpig, még tegnapelőtt is, mint valami őrző közegbe volt a szerelembe bepólyálva, de most védtelenné lett.

Amikor lefelé ment a lépésökön és a palota első udvarára nyíló hideg, magasablakú folyosók elvezették a barnásvörösrö lakozott sötét, óriási ajtóhoz, ugyanazt a hideg szorongást érezte, amit gyermekkorában, amikor husvétkor gyönni kellett mennie a házi kápolnába, — az is ugyanitt volt, szomszédosan az apja dolgozó- és hálószobájával.

Apja inasa nyitott ajtót, a huszárruhás, vén, óriás ezenki paraszt, aki csak törve beszélt németül s akit éppen azért tartott, maga mellett az apja, mert ők ketten mindig magyarul beszéltek egymással. Lesegítette köpenyét és bevezette a zöld és aranycsíkos selyemtapétás falú világos várakozó terembe, ahová majdnem a mennyezettől egészen a padlóig érő ablakokon át vetette be világosságát a szemközi behavazott háztető s úgy tünt fel, hogy az övéhez sugározta hozzá a magáét az a halványan sárgásfehér, különös szőnyeg, amely az egész szobát borította, falról falig egészen egybedolgozott puha bárányprémből. Ez volt az első, ami eltávolítóan, aggasztóan, szinte megalázóan hatott minden látogatóra: ez a rideg finnyáság, amely önmaga és a világ közé odaállította ezt a finom, bársonypuha, majdnem hófehér felületet, hogy ezen meglássék minden kívülről bejövő idegen lépés nyoma. Itt, emeletén, ahol lakott, sérthetetlen volt a magánya, üzent, mint valami uralkodó, vagy kihallgatást kellett kérni tőle; s emint ballotta, az utolsó hónapok alatt már egészen elnehezült — utolsó találkozásuknál már több volt, mint aggasztán, félig már újra gyermek!

Éppen csak annyit ideje volt, hogy gondolkodjék, leüljön a falak mellé helyezett egyik székre, amikor feltárult az apj szobájának ajtaja, s a barnásvörös ajtókeretben, mint valam

óriási festmény képeretében ő maga jelent meg himzett, meleg, súlyos selyem otthoni köntösében csoszogó járásával, és akkor máris hozzá kellett sietni és keztesókolni neki, — lehajolt a száradtvörös-dohánylevél színű halvány foltokra az öreg kezefején s az álla érintette a gyermekökölnyi peccétgyűrű címeres rubinkövét, érezte a sárgás, széles ujjvégek éles, finom burnótszagát és ez a gyermekkorát felécsapó erős, forró illat kissé megnyugtatta. De azért mégis szinte a félálom merevségével nézett bele a megkínzott öreg arcba, amely fölött a szürke haj fölfelé volt fésülve minden oldalon, hogy elrejtse a vézna, keskeny fő kopaszodását. Már ő sem viselt parókát, noha egész életében azt viselt, az előző század őskorából itt maradt aggastyán, akit, noha megtört és megtért, nem szüntek meg gyötörni valódi, vagy képzelt bűnei. Mögüle tömjénillat áradt, oly gyöngén és halványan, hogy annak, aki először érezte, találgatnia kellett, ez a világi házban szokatlan lehellet micsoda.

Bementek apja dolgozószobájába. A tömjénszag ennek levegőjében állt, mint valami kápolnáéban. A helyiség berendezése egyszerre emlékeztetett könyvtárra és kápolnára. Olyan kápolnára, amelynél a falakat a parkettől a mennyezetig elborító könyvsorok között szabályszerű oltár volt a falba mélyesztve, előtte imádkozó pad állt. De volt ott egy alacsony, széles dolgozóasztal is, karosszékekkel az öregnek, vele szemben egyetlen másik szék. Apja az ablakhoz ment és közben intett neki, hogy üljön le s ő le is ült. Arcába áradt a vér. A diófapad intarziái között, amelyek az ő címerüket mutatták — a kétszer ismétlődő szögletes dombok az kétszer ismétlődő keresztek között ferde sávban repülő s csóreikben olajagat tartó három repülő galamb heraldikus szögletei fölött ott volt az a gyöngyházberakásos doboz, egész kis láda, melyről Széchenyi tudta, hogy az ő levelei vannak benne. Ezek a levelek ott voltak az asztalon, külön csoportokban. Arany zsinórral átkötve, külön-külön a győri táborból valók, az aradiak, a prágaiak — s Prágától kezdve a Párisig érő hadjáraté, benük az élete, a csataterek hajnali köde, kínlódó pénzgondok, menyeyi minden, amit megírt s mennyi amit nem írt meg... egy párisi lány festéktől és könnyektől mocskos arcát látta maga előtt, nem tudta, miért most éppen és miért oly kettős lelkiismeretfurdalással.

Apja még mindig ott állt a palota behavazott udvarára néző ablak mellett. Gondolatban követte apja tekintetét és vele együtt látta a háromemeletes szürke falakat, a kapuboltozat bejáratától a hátsó lépcsőház sötét, keskeny alagútjáig, a hóval taposott utat, azt az udvart, amely Széchenyi Ferencnek hosszú-hosszú évek óta egyetlen látnivalója volt a külső világból, mert ki sem mozdult innen sohasem, idekötötték őt a köszvény s az a esodálatos félelem, amit az emberek iránt érzett és aminek okát so-

hasem tudta elmondani. Ha el tudná mondani... Ha el lehetne mondani, amit eltakar ez az idáig jutott arc!

Elfordította róla pillantását s az imazsámoly fölötti képre nézett. Kétszázéves és rettenetes spanyol oltárkép volt, Krisztus a Golgothán: ijesztő Krisztus, aki a fekete égre mered föl keresztjén, egy háttérben az égre festett fakó napkorongnak visszás módon mégis előlről sütő sárga fényében, délidőn, keserű ajka fölé a náddorongon felnyujtott spongya ecetje és epéje közeledik, alatta a hullámzó tömeg s a kép alján az előteret egészen elfoglalva hatalmasan és részletesen kidolgozott alakú zsoldosok kockáztak köpenyéért, a Varratlan Köntösért. Ez is volt a kép neve.

Akkor apja visszajött vele szembe s leült s arca annyira aggodó, szomorú, kedves és zavart volt, hogy Széchenyiben az az örült gondolat támadt, hogy ma este, ma este még Selinával lesz együtt.

3.

Az örökké nedves, tétova és hosszú idő óta már idegessé vált szemek most megkeresték az övét, s apja pillantása most lassan ugyanazzá a hideg, erős kék kristállyá lett, amivel valaha a fia gyermekkorra fölé hajolt.

— Micsoda szörnyeteg és sikamlós dolgokat beszéltél te annak a kislánynak? — kérdezte gyöngye hangon. Fia előtt pedig egyszerre ott volt a tegnapelőtti, örült pillanat egész varázsa. Az aggastyán irtózatoss ereje éppen abban volt, hogy mindig lágy tudott lenni és kíméletes. Így kérdezte meg most is:

— Ugy-e igaz?!

A válasz, mint a fuldoklóé:

— Az!

— És... — s a metsző burnótillat ugyanúgy közeledett hozzá, mint ahogyan a gyóntatórács tulsó oldaláról életében nem egyszer egyik-másik pap kemény dohányszaga és sutlogása: — ...és ... miért tetted?

Ez a döntő pillanat, de értelmes magyarázat helyett csak értelmetlen töredékekkel lehet végigharcolnia. Dadogott:

— Szerettem... — de most egyszerre érezte, hogy az az érzés, amely elteltette őt az előző hetek alatt a haja szálaitól egész a sarkáig, milyen szégyenletesen üres és könnyű ahhoz képest, ami ehhez a gyöngehangú, gyűrötten pergamenarcbőrű aggastyánhoz fűzi, az összetartozásnak és valami rettenetes, de fölötte mégis uralkodó azonosságnak szörnyeteg erejével. — Szóval ... úgy érzem, nem leszek hozzá méltó... ha nem mondom meg ... neki...

Elhallgatott; apja arca csodálkozó figyelemmel vizsgálta. A gyarló, szétfolyó öreg vonások most olyanok voltak, mint egy orvoséi. Ery idegen orvoséi, aki meghökkenve, távolról hajlik egy számára ismeretlen és értelmetlen baj, a szerelem fölé. Vajjon tudja-e még, mi az? — villant a fiú eszébe, és el tudja-e kép-

zeini azt a hamvas és lesújtó bájt, amely akkor úgy fölébe ke-
rekedett, és mint a csontokból a velőt, szívte ki értelmét? Apjá-
ban pontosan az volt a rendkívüli, hogy mindig halálos bizton-
sággal követte a gondolatát annak, akivel beszélt.

— Azt mondják — adta vissza a választ fia kérdésére, szinte
a visszhang érzékenységgel — hogy nagyon szép az a kislány.
Úgy mondják, az édesanyjára hasonlít. Ismertem, amikor fiatal
volt. Valóban... — s hátradólt, megpihent, és gondosan, kényel-
mesen válogatott a szavak között — ... valóban... gyönyörű volt.

Ez megnyugtatta, hogy apja érti és érzi őt s egy pillanatra
eltelt hálával, alázattal és csodálattal. És mint nem egyszer annyí
más baját, lovat, egyenruhát, pénzt, adósságot, kínlódó magya-
rátokban, — ugyanígy magyarázta meg most, hogy amit tett,
azt őszinteségből, a teljes átadás tiszta szenvedélyéből tette. Hogy
ezt milyen szavakkal magyarázta meg apjának, azt sem akkor
nem tudta, sem később nem emlékezett rá. Csak azt látta, hogy
az egyszerre bólint, egészen meghökkenően ható megértéssel:

— Értem!

Hallgatott egy darabig és Széchenyi előtt most újból minden
kristálytiszta lett, a sorsa mostmár apja mindenhatónak tűnő
kezében volt. Az volt a homályos gondolata, hogy most nem mer
gondolni semmire. De azért Selinára gondolt, olyan erősen, hogy
szédült tőle. Apja kérdése térítette magához:

— És amit elmondtál neki... az mind... valóban megtörtént!

Igen, ez volt hátra, ez volt a legfélelmetesebb, s minthacsak
villám világitotta volna meg előtte, tudatába jutott, hogy ez volt
az, amittől olyan öntudatlanul félt és reszketett, hogy ez a ké-
nyes aggastyán, róla, ezeket... Megnedvesítette ajkát, nyelt egyet,
s a gallérijában érezte teste hőségét.

— Igen!

A hangok éppencsak elváltak az ajkától, mint a lehellet. S az
aggastyán egyszerre összeroskadt. Külsőleg talán nem is tör-
tént rajta észrevehető változás, vagy csak alig.

— Ez sok és súlyos bűn volt — mondta végül megsértve, go-
rombán mély hangon.

— Még több is volt — válaszolta a fia egyszerre bátran és
keserűn. Ebben a pillanatban kész volt elmondani mindent, a
többieket is. Selina mostmár eltűnt a keserűség és szégyen viha-
rában.

— Nem! — s az apja szinte ijedt elhárítással emelte föl a ke-
zét, nem akarta ezeket a dolgokat hallani. A csend újra fullasztó
lett. Aztán újra megkérdezte:

— És azt a sok pénzt is, amit... amit... — Nem fejezte be,
de a fia megértette kíméletességét, hogy ezt hallgatja el: „...amit
... amit... kicsaltál belőlem...”

— Igen, erre költöttem el — vallotta fásult őszinteséggel.

— És nem volt lelkiismeretednek nehéz, hogy ennyire, hogy ennyire... — s a kímélete, most újból a kímélete annyira fáj, hogy Széchenyi felállt. Csak hangosabban akart beszélni, mert úgyve már nem tudott volna, csak hangosabb akart lenni, hogy az apja meghallja s nem vette észre, hogy valósággal üvölt:

— De igen! Mindig bántott. Mindig minden nagyon bántott. De éppen ezért akartam neki mindezt elmondani, hogy a terhétől megszabaduljak!

Apja fölállt és visszaültette és újból rendkívüli volt:

— Bocsáss meg, hogy előbb nem gondoltam erre. Megint teljesen értelek.

Széchenyi szinte kimerülten, verejtékeztve ült vissza a székbe, a szemé véres volt, az ajka nedves, mint valami fiatal vadállaté. Az apja pedig azlái egyszerűen csak beszélni kezdett, először bizonytalanul és dadogva, a maga tétova módján, de utána egyre gyorsabban, végül egészen lázas gyorsasággal.

— Nagyon kedves fiam, meg kell bocsájtanod; láttad, a levelekről, éppen velük foglalkoztam, a leveleiddel, amikben kértél, mindig csak pénzt és újra kértél, és én adtam szívesen és magamat vádolva, hogy nem tudtam neked adni mást, csak pénzt, mit tudtam volna adni mást, mikor csak azt kértél, pedig mindig korhóltam magamat, mert sejtettem, hogy megrontalak vele, ilyen fiatal és ilyen érzéki fiúnak nem való ennyi, de hát ha ezzel én tettelek ilyenné, magamat is vádolnom kell miattad, engem magamat is, szegényt, pedig ha tudtad volna, mennyit imádkoztam érted és miattad, mert éppen tégedet, nem tudom miért szerettelek mindig és szeretlek most is a legjobban, csak éppen olyan nehéz ezt nekem kimutatnom, de most látom, hogy talán mégsem egészen hiába imádkoztam érted, mert volt benned valami, ami az enyém, és ugyanúgy ahogyan én most már hosszú évek óta igyekszem mindig szabadulni és szabad lenni a bűneim terhétől, ugyanúgy akartad te is fiacskám elmondani annak a kislánynak a magadét, hogy így szabadulj meg a tiedtől, vagy hogy talán így legyél neki kedves, egészen kedves, úgy ahogyan vagy, édes fiam, csak hogy te nem tehetsz arról, hogy tévedtél, nem tehetsz arról, hogy még nem tudsz valamit, amihez lehet, hogy csak sok küzködés után fogsz eljutni, ugyanúgy, ahogyan én eljutottam. Lehet, hogy most még meg se fogod érteni, vagy ha megérted is, de nem tudod átérteni, hogy mit jelent: hogy embereknek hiába akarod föltárni magadat és odaadni magadat, ugyanúgy, ahogyan vagy, drága szegénykém, a bűneiddel együtt, pedig mind bűnök vagyunk, de azért a bűneink nem kellenek egymásnak, megvetjük és utáljuk egymás bűneit, megfélemedünk egymás bűneitől, mint ahogy az a kis lány a tiedtől, hiába volt beléd szerelmes, és én is utáltalak és megvetettelek az előbb miattuk, hiába vagyok apád és magam is szegény bűnös, Csak

egyetlenegy valaki van, aki elfogad bennünket a bűneinkkel együtt, úgy ahogy vagyunk, egyetlen egy, akinek föltárhadjuk a magunk szennyét, minden tisztátalanságunkat a Legtisztábbnak, s ez Ő... Jézus Krisztus; és ha te nem is előtte és feléje tetted, hogy fel akartad tární magadat és át akartad adni magadat és még csak nem is felém, azért én mégis nemcsak hogy megbocsájtok neked ezért, hanem örülök, hogy ezt tetted, hogy egyáltalában eszedbe jutott és megkísérelted, örülök, hogy megakadt benned a horgonya valaminek, talán a férfiaságnak és lelkiismeretességnek, talán az én imádságaimnak és a kegyelelnnek, de lásd, ezt feléje kellett volna tenned — és anélkül, hogy hátra intott volna, a képre utalt — ... és én most nem tudok mondani neked semmit, én szegény, aki magam is zátonyra jutottam azon, hogy nem tudtam helyesen összekapcsolni Isten szeretetét az emberek szeretetével, s ez lesz a legnehezebb kérdés neked is, de most csak menj, majd talán teszek valamit, hogy megbéküljenek velünk Lichnowskyék, most menj, de ne feledd el, nem szabad elfelejtened, hogy a bűn...

4.

Maga sem tudta, hogyan jutott vissza a szobáiba — lehet, hogy öreg András vezette vissza és csak akkor tért magához, amikor már újra ott volt, — akkor már sötét volt, szétszórt, homályos esti fények, ő pedig teli volt egy csomó homályos gondolattal a bűnről és Krisztusról.

... A bűn... milyen kicsi volt még, gyermek még, amikor a bűn — ha gyermekien rossz volt, vagy „csínyát“ gondolt — ott sötétlett vele a gyerekszobában, ahol az éjjeli mécs égett s ő felébredt a szemfájdító súlyos vörösségre, meg a bánat és a félelem mardosására, de azután az álom sötét forrósága jött és utána a nappalban elhalványul minden... De milyen más ez a megátalkodottság, a benne szétszivárgó piszkos izzás, és az, hogy az ember mindig szegényt érez és hiányt és minden jóakaratot felindít utána magában, szeretni az embereket, és szeretni néha őt is, igen, Krisztust, aki a fekete égre mered fel keresztjén, egy háttérben az égre festett fakó napkorongnak visszásan előlről sütő éles sárga fényében, délidőn, egyedül a magasban az alatta hullámozó közöny és gyűlölet fölött, keserű ajka felé nem közeledik más, csak a spongya ecetje és epéje és varratlan kontóséért hullanak a játék kockái... — és amíg járt föl és alá, vele szemben felgyúltak és szétfolytak az estében a szemközti ház ablakainak fényei, szétfolytak az estében, aztán kialudtak az éjszakában, s lefeküdt és gondolatai forgatták, mint az örvény — csak Egyetlen Valaki van, Akinek bűneinkkel együtt is kellünk... és hallgatta, hogy a közeli Paulanerkerche harangütései hogy kelnek át a házak ormain, és akkor egyszercsak reggel lett... reggel és férfikor, s a bűn, a bánat és halál íze!